

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΥΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2000

Του ΠΕΤΡΟΥ ΚΙΟΧΟΥ, Λέκτορα της Α.Β.Σ.Π.

1. Η εξέλιξη τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ της Ελλάδος (1920 - 1971)

Ἡ πορεία του Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀπό τη σύσταση της Ελλάδος, ως κράτους μέχρι και σήμερα, παρουσίασε διάφορες ἀνώμαλες διακυμάνσεις, πού οφείλονταν σέ πολλά αἷτια (προσάρτηση νέων εδαφών, προσφυγικά φαινόμενα, πολεμικά γεγονότα, μεταναστευτικά ρεύματα κτλ.).

Ἡ πρώτη απογραφή του ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (έτος 1828) ἔδειξε ὅτι ὁ πληθυσμός της χώρας κατά τήν εποχή εκείνη ἦταν 753.400 άτομα. Με βάση τον αριθμό αυτό, υπολογίστηκε ὅτι ὁ πληθυσμός της χώρας κατά τό 1821 ἦταν 938.765 άτομα. Ἡ διαφορά πού εμφανίζεται ἀνάμεσα στις δύο παραπάνω χρονολογίες οφείλεται στις ἀπώλειες της Ελλάδος σέ ἔμφυχο υλικό, λόγω του αγώνα.

Κατά το ἔτος 1861, δηλαδή σαράντα χρόνια μετά τήν επανάσταση του 1821, ὁ πληθυσμός της Ελλάδος ἀνήλθε σέ 1.096.810 άτομα και μετά τήν ἑξηκονταετία πού ἀκολούθησε (1861-1920), ἀνήλθε σέ 5.016.890 άτομα. Ἡ ἀύξηση αὐτή οφείλεται περισσότερο στή βαθμιαία προσάρτηση στή χώρα νέων ἑλληνικῶν γεωγραφικῶν διαμερισμάτων (Νησιά του Ἰονίου, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία, Νησιά Αιγαίου, Κρήτη, Ανατολική καί Δυτική Θράκη, Νησιά Ἰμβρου καί Τενέδου) καί πολύ λιγότερο στην ετήσια πραγματική φυσική ἀύξηση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τῆς απογραφῆς τοῦ 1928, ὁ πληθυσμός της χώρας ἀνήλθε σέ 6.204.684 άτομα, δηλαδή κατά τή χρονική περίοδο 1920-1928 παρατηρεῖται ἀύξηση τοῦ πληθυσμοῦ κατά 1.187.794 άτομα και ρυθμός μέσης ετήσιας ἀύξησης 3 % περίπου.

Δηλαδή σέ μια οκταετία ὁ πληθυσμός τῆς χώρας ἀυξήθηκε περίπου κατά τό 1/4 (23,68 %). Ἡ διόγκωση αὐτή τοῦ πληθυσμοῦ, παρά τήν αιμορραγία ἀπό τον πόλεμο τῆς Μ. Ἀσίας, τήν ἀπώλεια τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καί των νησιῶν Ἰμβρου καί Τενέδου, οφείλεται κυρίως στην εισροή 1.221.849 προσφύγων τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ απογραφή του ἔτους 1940 ἔδειξε ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀνῆλθε σε 7.344.852 άτομα. Δηλαδή, κατὰ τὴν περίοδο 1928-1940, παρατηρήθηκε αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ μας κατὰ 1.140.168 άτομα (ποσοστὸ αὐξησης 18,38 % και ρυθμὸς μέσης ετήσιας αὐξησης 1,5 %).

Ἡ ομαλὴ εξέλιξη τοῦ ρυθμοῦ τῆς μέσης ετήσιας αὐξησης κατὰ τὴν περίοδο 1928-1940, παρὰ τὴν παγκόσμια οικονομικὴ κρίση, οφείλονταν στο ὑψηλὸ ποσοστὸ γεννήσεων και στή χαμηλὴ θνησιμότητα. Ἡ περίοδος αὐτὴ παρουσιάζει το ὑψηλότερο ποσοστὸ γονιμότητας για τὴ χώρα μας σε ὅλη τὴ διάρκεια τῆς νεότερης ιστορίας τῆς.

Κατὰ τὴ χρονικὴ περίοδο 1940-1951 ἔχουμε περιορισμένη αὐξηση τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ λόγω τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν τῆς περιόδου αὐτῆς και κυρίως τοῦ μεγάλου λιμοῦ ἔνεκα τῆς ξενικῆς κατοχῆς. Κατὰ τὴν παραπάνω περίοδο, στή χώρα μας παρατηρήθηκε αὐξηση κατὰ 287.941 άτομα. "Ἄν ὅμως λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι στην αὐξηση αὐτὴ ἔχει συμπεριληφθεῖ και ὁ πληθυσμὸς τῆς Δωδεκανήσου, λόγω τῆς προσάρτησης τῆς στή χώρα (1947), ὁ ὅποιος ἦταν 121.480 άτομα, τότε ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ πού σημειώθηκε ἀνῆλθε μόνο σέ 166.460 άτομα.

Οι ἀπώλειες ἀνθρώπων υπάρξεων, πού σημειώθηκαν κατὰ τὴν περίοδο 1940-1949, υπολογίζονται σέ 600.000 άτομα περίπου και τὸ πιθανὸ ἔλλειμμα γεννήσεων σέ 240.000 άτομα.

Κατὰ τὴν απογραφή τοῦ 1961, ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἀνῆλθε σέ 8.388.553 άτομα, δηλαδή σημειώθηκε, κατὰ τὴ δεκαετία 1951 -1961, αὐξηση κατὰ 755.752 άτομα και ρυθμὸς μέσης ετήσιας αὐξησης 0,99 %, παρὰ τὴ βαθμιαία ἔξαρση τῆς μετανάστευσης προς τὸ ἐξωτερικὸ.

Τέλος, σύμφωνα προς τα ἀποτελέσματα τῆς τελευταίας απογραφῆς τοῦ 1971, ὁ πληθυσμὸς ἀνῆλθε σέ 8.768.641 άτομα, δηλαδή κατὰ τὴν περίοδο 1961-1971 σημειώθηκε αὐξηση κατὰ 379.089 άτομα και ρυθμὸς μέσης ετήσιας μεταβολῆς 0,45 %.

Τὸ ποσοστὸ αὐτὸ εἶναι ἀσυνήθιστα χαμηλὸ για τὴ χώρα μας, σέ περίοδο εἰρήνης, και σπάνιο φαινόμενο συγκριτικά με τα διεθνή επίπεδα, οφείλεται δέ, κυρίως στην ἔξαρση τῆς μετανάστευσης προς τὸ ἐξωτερικὸ και λιγότερο στή μείωση τῆς γεννητικότητας.

Για τὴν ἔξαρση αὐτὴ τῆς μετανάστευσης ἀρκεῖ να ἀναφερθεῖ ὅτι, κατὰ τὴν περίοδο 1960 -1971, τὸ σύνολο των ἀτόμων πού μετανάστευσαν ἀνῆλθε σέ 1.677.192 άτομα, ἀπὸ τα ὅποια 60 % εἶναι ἄρρενες και 40 % θῆλεις.

Τὸ ποσοστὸ των γυναικῶν τῆς ἀναπαραγωγικῆς ἡλικίας πού μετανάστευσαν καλύπτει τὸ 90 % τῶν γυναικῶν.

Ἡ μακροχρόνια εξέλιξη τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ φαίνεται στον πίνακα 1.

"Ὅπως προκύπτει ἀπό τον Πίνακα 1, ὁ πληθυσμός της χώρας πού κατά τό 1828 ἴταν 753.400 άτομα, κατά το ἔτος 1971 ἀνήλθε σέ 8.768.641 άτομα, δηλαδή ἔντεκαπλασιάστηκε μέσα σέ 143 χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ἐξέλιξη τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ (1821-1971).

Ἔτη	Πληθυσμός	Ἔτη	Πληθυσμός	Ἔτη	Πληθυσμός
1821	938.765	1845	960.236	1896	2.433.806
1828	753.400	1848	986.731	1907	2.631.952
1838	752.077	1853	1.035.527	1920	5.016.889
1839	823.773	1856	1.062.627	1928	6.204.684
1840	850.246	1861	1.096.810	1940	7.344.852
1841	861.019	1870	1.457.894	1951	7.632.801
1842	853.005	1879	1.679.470	1961	8.388.553
1843	915.059	1889	2.187.208	1971	8.768.641

Πηγή : ΕΣΥΕ. Ἀποτελέσματα ἀπογραφῶν πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ αὐξηση αὐτή τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ θα ἴταν κατά πολύ μεγαλύτερη ἀν δὲν παρουσιαζόταν τό ἔντονο μεταναστευτικό ρεῦμα καὶ ἀν δὲν υπήρχαν οἱ πληθυσμιακές ἀπώλειες των πολεμικῶν περιπετειῶν.

Ὡς βασικές αιτίες της παραπάνω αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ στή χώρα μας θεωροῦνται οἱ προσαρτήσεις νέων εδαφῶν, κυρίως μέ τους ἀπελευθερωτικούς πολέμους τοῦ 1912-1913, καί οἱ πρόσφυγες πού εγκαταστάθηκαν ἐδῶ, λόγω τῆς ἐκδίωξης τῶν Ἑλλήνων ἀπό τή Μ. Ἀσία καί τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν τῆς περιόδου 1922-1923, οἱ ὅποιες ξεπέρασαν τό ἓνα (1) ἑκατομμύριο, δεδομένου ὅτι ἡ φυσική αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ παρέμεινε σέ μέτρια ἢ χαμηλά επίπεδα, πράγμα πού οφείλεται στην επικίνδυνη μείωση πού παρουσίασε ὁ ρυθμός τῆς μέσης ετήσιας μεταβολῆς κατά τα τελευταία ἐτη.

Συγκεκριμένα, ἡ διακύμανση τοῦ ρυθμοῦ τῆς μέσης ετήσιας μεταβολῆς τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατά περιόδους, μέ βάση τα δεδομένα τοῦ Πίνακα 1, ἔχει ὡς ἀκολούθως (Πίνακας 2) :

Ἀπό τόν Πίνακα 2 παρατηροῦμε τα ἀκόλουθα :

Κατά την περίοδο 1829-1840, ο ρυθμός της μέσης ετήσιας μεταβολής ήταν μάλλον μικρός (1 %). Αυτό οφείλονταν περισσότερο στην υψηλή θνησιμότητα της περιόδου αυτής, ή οποία ανήλθε σε ποσοστό 40%, περίπου και κατά συνέπεια ή φυσική αύξηση περιορίστηκε σε 12 %.

Ο ρυθμός της μέσης ετήσιας μεταβολής, κατά την περίοδο 1840-1861, ανήλθε σε ποσοστό 1,4%. Αυτό οφείλονταν τόσο στην αύξηση της γεννητικότητας,

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής (%).

Περίοδοι	Ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής (%)
1828-1840	1,00
1840-1861	1,40
1861-1920	6,00
1920-1928	2,96
1928-1940	1,50
1940-1951	0,35
1951-1961	0,99
1961-1971	0,45

κατά την ειρηνική περίοδο, όσο και στον περιορισμό της θνησιμότητας (37 %).

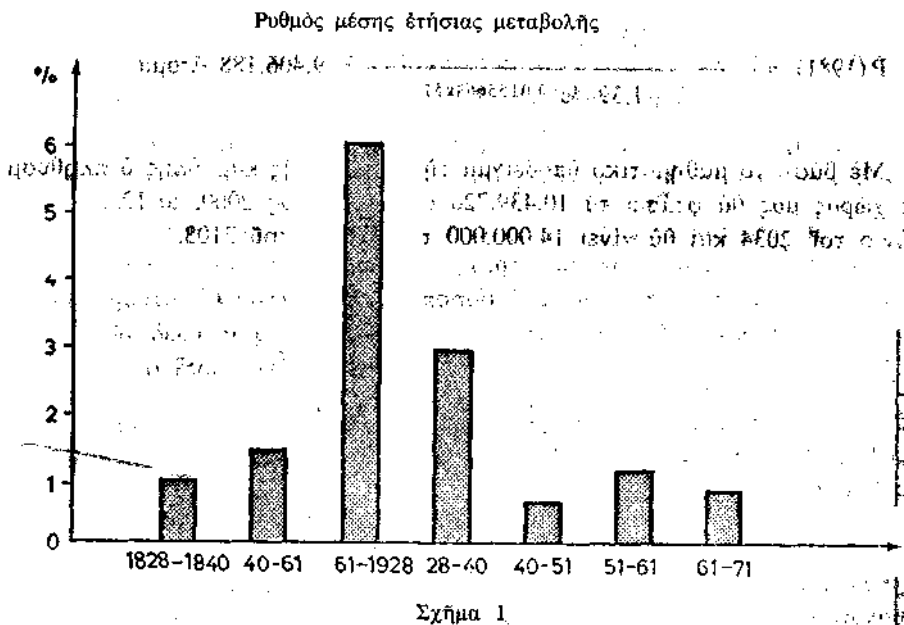
Κατά την περίοδο 1841-1920, ο ρυθμός της μέσης ετήσιας μεταβολής ανήλθε σε 6 %. Η πολύ μεγάλη αυτή αύξηση αποδίδεται περισσότερο στην απελευθέρωση των Νησιών του Ιονίου, της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Θράκης, των Νησιών του Αιγαίου και της Κρήτης, παρά στη φυσική αύξηση, ή οποία περιορίστηκε στο ποσοστό του 13,2 % περίπου.

Κατά την περίοδο 1920-1928, ή χώρα παρουσιάζει υψηλό ρυθμό μέσης ετήσιας αύξησης, ό όποιος ανήλθε σε 2,96 %. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εισροή 1.221.849 προσφύγων και κατά δευτερεύοντα λόγο στη φυσική αύξηση, ή οποία κατήλθε στο 11 %, λόγω της μείωσης της γεννητικότητας στο ποσοστό των 24 %, δηλ. ποσοστό πολύ χαμηλό, συγκριτικά με τό παρελθόν.

Κατά την περίοδο 1940-1951, παρατηρούμε μεγάλη μείωση στο ρυθμό μέσης ετήσιας μεταβολής (0,35 %). Η μείωση αυτή οφείλεται στις απώλειες από τον πόλεμο και στους θανάτους άπα την πείνα της φοβερής κατοχής. "Αν λάβουμε υπόψη μας και την προσάρτηση της Δωδεκανήσου στη χώρα μας, της οποίας ό πληθυσμός ανέρχεται σε 121.480 άτομα, τότε ο ρυθμός της μέσης ετήσιας μεταβολής κατέρχεται στο 0,25 %.

Κατά την περίοδο 1951-1961, όπου ή χώρα μας δέν χαρακτηρίζεται από έκτακτα ιστορικά γεγονότα, ό ρυθμός της μέσης ετήσιας μεταβολής παρουσιάζει σχεδόν ομαλή εξέλιξη και ανέρχεται στο 0,99 %, παρά τή μεγάλη αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος προς το εξωτερικό, ή οποία χαρακτηρίζει τήν περίοδο αυτή.

Τέλος, κατά τήν περίοδο 1961-1971, παρατηρούμε πρωτοφανή μείωση του ρυθμού της μέσης ετήσιας μεταβολής, ό όποιος έπεσε στό 0,45 %. Αυτό έγινε λόγω της συνεχιζόμενης μεγάλης αύξησης τής μετανάστευσης και τής υπογεννητικότητας.

Η κόπωση του ελληνικού πληθυσμού κατά τα τελευταία χρόνια γίνεται πύο φανερή, αν παραστήσουμε τον πληθυσμό τής Ελλάδος γραφικά και προσαρμόσουμε σ' αυτόν τή λογιστική καμπύλη του R. Pearl.

$$P(t) = \frac{K}{1 + me^{bt}}$$

Για τήν προσαρμογή αυτή παίρνουμε τρεις τιμές του χρόνου πύο ισαπέχουν και οί όποιες σχηματίζουν αριθμητική πρόοδο με λόγο λ = 20 (κατά προτίμηση παίρνουμε τά ετη 1931, 1951 και 1971).

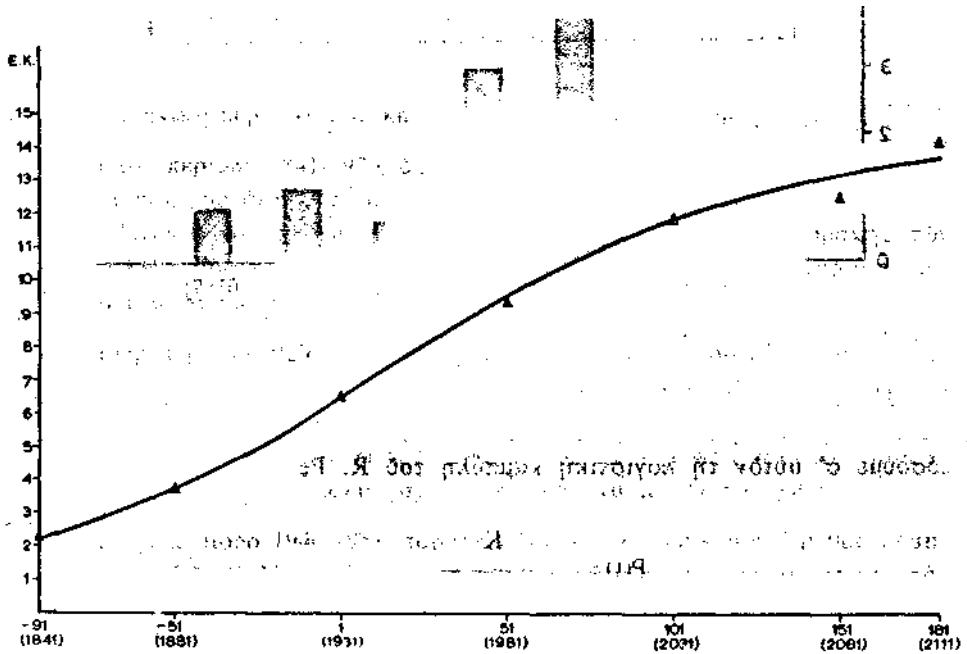
Με τόν υπολογισμό της παραμέτρου K, προκύπτει Οτι ή «άνω ασύμπτωτος» τοῦ ελληνικοῦ πληθυσμοῦ είναι $K = 15.335.245$ άτομα και ότι ό νόμος μεταβολών τοῦ πληθυσμοῦ θα είναι:

$$P(t) = \frac{15.335.245}{1 + 1,3944e^{-0,015568t}}$$

Άπό το νόμο αυτό προκύπτει ότι ό πληθυσμός μας κατά τό έτος 1981 θα είναι :

$$P(1981) = \frac{15.335.245}{1 + 1,3944e^{-0,015568 \times 51}} = 9.406.188 \text{ άτομα}$$

Μέ βάση τό μαθηματικό υπόδειγμα της λογιστικής καμπύλης ό πληθυσμός της χώρας μας θα φτάσει τα 10.439.720 άτομα τό έτος 2000, τα 12.000.000 τόν Ιούνιο τοῦ 2034 και θα γίνει 14.000.000 τό Μάρτιο τοῦ 2103.

Π: Δ. Θυρόλας, Σχήμα 2. Ετήσια υποβληθέντα στοιχεία...

Ο δείκτης προσδιορισμού της λογιστικής καμπύλης προκύπτει διτ είναι $R^2=0,96$, πού σημαίνει διτ ή προσαρμογή είναι πολύ καλή.

Αναλυτικά στοιχεία για τήν πρόβλεψη του συνολικού πληθυσμού από τό 1928 μέχρι τό 1977 δίνονται στον Πίνακα 7, στο τέλος τής εργασίας.

Η διαχρονική εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού μέ βάση τή λογιστική καμπύλη φαίνεται καλύτερα στό Σχήμα 2.

2. Εξέλιξη τοῦ ελληνικού πληθυσμού κατά γεωγραφικά διαμερίσματα (1920-1971).

Η διαχρονική εξέλιξη τοῦ πληθυσμού τής χώρας μας στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα παρουσιάζει μεγάλες διαφορές.

Αυτό γίνεται φανερό μέ τή μελέτη τής διαχρονικής εξέλιξης και μέ τή μελέτη τοῦ ρυθμού τής μέσης ετήσιας μεταβολής κάθε γεωγραφικού διαμερίσματος.

Όπως προκύπτει από τόν Πίνακα 3, τό γεωγραφικό διαμέρισμα τής περιφέρειας Πρωτεύουσας παρουσιάζει ταχύτατη αύξηση, λόγω τοῦ πολεοδομικού συγκροτήματος Αθηνών, δπου τό ποσοστό συμμετοχής προς τόν συνολικό πληθυσμό τών δέκα διαμερισμάτων, από 9 % τό έτος 1920, ανέβηκε στό ποσοστό τοῦ 29% τό έτος 1971.

Ανάμεσα στα 10 γεωγραφικά διαμερίσματα, τα διαμερίσματα : τής Πελοποννήσου, τής Μακεδονίας, τής περιφέρειας Πρωτεύουσας, τής Στερεάς Ελλάδας και τής Ευβοίας καλύπτουν τό μεγαλύτερο ποσοστό, τό όποιο από 62,7 % πού ήταν τό 1920 ανήλθε τό 1971 σε 73 %.

Η διαχρονική εξέλιξη τοῦ ποσοστού τής πραγματικής αυξομείωσης τοῦ πληθυσμοῦ τών διαφόρων γεωγραφικών διαμερισμάτων μελετάται συνήθως μέ τόν υπολογισμό τοῦ ρυθμοῦ τής μέσης ετήσιας μεταβολής (Πίνακας 4) πού υπολογίστηκε μέ βάση τα στοιχεία τών απογραφών από τό 1920 μέχρι τό 1971.

Από τόν πίνακα 4, παρατηρούμε ότι ό ρυθμός τής μέσης ετήσιας μεταβολής παρουσιάζει, κατά γεωγραφικές περιοχές, σημαντικές διαφορές. Δηλαδή, τό γεωγραφικό διαμέρισμα τής περιφέρειας Πρωτεύουσας παρουσιάζει υψηλό και συνεχή ρυθμό αύξησης, ενώ από τα υπόλοιπα γεωγραφικά διαμερίσματα, άλλα παρουσιάζουν γρήγορο και άλλα αργό ρυθμό μέσης ετήσιας αρνητικής μεταβολής. Συγκεκριμένα, αργό ρυθμό μείωσης παρουσιάζουν ή Μακεδονία, ή Κρήτη, ή Θεσσαλία και ή Θράκη, ενώ γρήγορο ρυθμό μείωσης παρουσιάζουν τα Νησιά τοῦ Ίονίου, ή Ήπειρος, τα Νησιά τοῦ Αιγαίου, και ή Πελοπόννησος. Ίδιαίτερα

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού κατά γεωγραφικά διαμερίσματα σε εκατοστιαία αναλογία (1920-1971).

Γεωγραφικά διαμερίσματα	Έτη					
	1920	1928	1940	1951	1961	1971
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	9,03	13,94	16,36	19,07	22,54	28,97
Στερ. Ελλάς και Εύβοια	13,76	11,82	11,31	10,89	11,11	11,31
Πελοπόννησος	18,29	16,72	15,74	14,78	13,07	11,26
Νησιά του Ιονίου	4,47	3,88	3,41	3,00	2,54	2,10
Ήπειρος	5,32	4,57	4,51	4,33	4,20	3,54
Θεσσαλία	8,92	8,11	7,95	8,26	8,23	7,53
Μακεδονία	21,64	22,74	23,95	22,34	22,60	21,56
Θράκη	4,04	4,90	4,90	4,42	4,26	3,76
Νησιά Αιγαίου	7,62	7,10	5,90	6,91	5,69	4,76
Κρήτη	6,91	6,22	5,97	6,00	5,76	5,21
Σύνολο	100	100	100	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής (%) στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας (1920-1971).

Γεωγραφικά διαμερίσματα	Περίοδοι				
	1920-1928	1928-1940	1940-1951	1951-1961	1961-1971
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	11,35	3,24	1,93	2,99	3,43
Στερ. Ελλάς και Εύβοια	0,78	1,10	0,002	1,22	0,63
Πελοπόννησος	1,63	1,43	-0,21	-0,29	-1,00
Νησιά Ιονίου	-0,96	0,31	0,37	-0,70	-1,30
Θεσσαλία	1,57	1,33	0,80	1,00	-0,43
Ήπειρος	0,82	1,38	-0,79	0,66	-1,20
Μακεδονία	0,37	2,00	-0,28	1,10	-0,03
Θράκη	6,20	1,53	-0,58	-0,06	-0,076
Νησιά Αιγαίου	1,80	-0,08	2,00	-0,09	-1,20
Κρήτη	1,40	1,10	0,05	0,04	-0,05

προβληματική γίνεται ή θέση των Νησιών του Ίονίου, τής Ηπείρου και των Νησιών του Αίγαίου, όπου ή μέση ετήσια μείωση έφτασε κατά την περίοδο 1961-1971, στο -1,2 %, περίπου.

'Αξίζει να σημειωθεί" ότι κατά τή χρονική περίοδο 1961 - 1971, από τά 10 γεωγραφικά διαμερίσματα, μόνο τα διαμερίσματα της Περιφέρειας Πρωτεύουσας και τής υπόλοιπης Στερεάς Ελλάδος και Ευβοίας παρουσιάζουν αύξηση, ενώ τά υπόλοιπα 8 παρουσιάζουν αρνητικό ρυθμό μέσης ετήσιας μεταβολής.

Τή μεγαλύτερη μείωση, κατά τή παραπάνω περίοδο, παρουσίασε τό γεωγραφικό διαμέρισμα των Νησιών του Ίονίου (1,3 % ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής), τό διαμέρισμα της Ήπειρου και των Νησιών του Αίγαίου (-1,2 %) και ακολουθούν μέ μικρότερη μείωση τά υπόλοιπα διαμερίσματα, μέ εξαίρεση τό διαμέρισμα της Πρωτεύουσας, όπου παρατηρούμε ρυθμό μέσης ετήσιας αύξησης (3, 43 %).

3. Εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδος κατά Νομούς (1920-1971).

Η ανάλυση της ιστορικής εξέλιξης του ελληνικού πληθυσμού κατά νομούς αποτελεί μία εκτενέστερη διερεύνηση αυτού.

Από τά στοιχεία των απογραφών τής περιόδου 1920-1971 και από τό ρυθμό της μέσης ετήσιας αύξησης του πληθυσμού, ό όποιος υπολογίστηκε μέ βάση τά στοιχεία αυτά, (Πίνακας 6), βγαίνει τό συμπέρασμα ότι ο πληθυσμός τής χώρας, στους περισσότερους νομούς της, συνέχεια ελαττώνεται. Τό φαινόμενο αυτό, που έλαβε εντονότερη μορφή Κατά τή δεκαετία 1961 - 1971, είναι ανησυχητικό για τή χώρα μας.

Συγκεκριμένα, κατά τήν περίοδο 1920 - 1928, παρατηρείται αύξηση σε όλους σχεδόν τους νομούς τής χώρας, λόγω τής εισροής των προσφύγων και τής φυσικής αύξησης.

Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στους νομούς τής Μακεδονίας, όπου ή πυκνότητα από 30,9 % έφτασε στο 40,5 % και στη Θράκη, όπου από 24,1 % ανέβηκε σε 34,8 % κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Από τους νομούς, τή μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν ό νομός Ξάνθης μέ ρυθμό μέσης ετήσιας αύξησης 10,2 %, ό νομός Κιλκίς μέ 8,8 %, ό νομός Σερρών μέ 7,7 %, ό νομός Πιερίας μέ 7,1 %. κτλ.

Τή μικρότερη αύξηση παρουσίασαν οι νομοί Άρτας, Κοζάνης, Θεσπρωτίας, και Φλώρινας.

Κατά τήν περίοδο 1920-1928 ή Ελλάδα αυξάνεται κατά 1.200.000 άτομα περίπου. Η αύξηση αυτή όμως δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη σε όλους τους

νομούς. Μόνο 11 νομοί της χώρας παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση και περιλαμβάνουν τό 63 % της γενικής αύξησης.

Οί έντεκα αυτοί νομοί είναι εκείνοι πού δέχτηκαν τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων και είναι οί τρεις νομοί της Θράκης και ή πλειονότητα τών Μακεδόνικων νομών (εκτός των ορεινών περιοχών της 'Ανατολικής Μακεδονίας) και ή περιφέρεια Πρωτεύουσας. Το 1920 τό σύνολο των παραπάνω 11 νομών περιλάμβανε μόνο τό 1/4 του ελληνικού πληθυσμού, ενώ τό 1928 περιλάμβανε τό 1/3 αυτού. 'Η κατανομή τών προσφύγων κατά γεωγραφικά διαμερίσματα σύμφωνα μέ τήν απογραφή του 1928 είχε ως εξής ::

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Κατανομή τών προσφύγων κατά γεωγραφικά διαμερίσματα.

Γεωγραφικά διαμερίσματα	Αριθμός προσφύγων	Ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού
Στερεά Έλλάς & Εύβοια	306.193	19,2
Θεσσαλία	34.659	7,0
Νησιά του 'Ιονίου	3.301	1,5
Πελοπόννησος	28.362	2,7
Μακεδονία	638.253	45,2
'Ηπειρος	8.179	2,6
Νησιά του Αιγαίου	61.395	14,0
Κρήτη	33.900	8,8
Θράκη	107.607	35,5
Σύνολο	1.221.849	19,7

Κατά τήν περίοδο 1928 - 1940, ή αύξηση του πληθυσμού είναι γενική και μόνο σε πέντε νομούς (Λακωνίας, Λέσβου, Σάμου, Κυκλάδων και Χαλκιδικής) παρατηρείται μικρή αύξηση (ρυθμός μέσης ετήσιας αύξησης κατά μέσο όρο 0,11 %).

Κατά τήν περίοδο εκείνη (1928 - 1940) ή μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στή Μακεδονία. 'Από τους 10 νομούς τής χώρας, στους οποίους παρατηρήθηκε ό μεγαλύτερος ρυθμός μέσης ετήσιας αύξησης, οί 7 ανήκουν στή Μακεδονία. Αυτό οφείλεται σέ δύο λόγους : Κατά πρώτο λόγο στή φυσική γονιμότητα, ή

οποία διαστέλλει τή Βόρειο'Ελλάδα από τη Νότια, και κατά δεύτερο λόγο στή συνεχιζόμενη εισροή των προσφύγων της περιόδου αυτής.

Τή μεγαλύτερη μείωση, κατά τήν ίδια αυτή περίοδο (1928 - 1940), παρουσίασαν οι νομοί τής περιοχής του Αιγαίου και των Νησιών του Ίονιου.

Στην Πελοπόννησο, με εξαίρεση το νομό Κορινθίας, ό ρυθμός τής μέσης ετήσιας αύξησης κατέβηκε κάτω άπα τό γενικό μέσο όρο και μάλιστα στο νομό Λακωνίας παρατηρήθηκε αρνητικός ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής.

Σαν γενικό συμπέρασμα για τήν περίοδο αυτή (1928 - 1940) βγαίνει ότι ή αύξηση τοϋ πληθυσμού αποτελεί γενικό φαινόμενο πού παρατηρείται στο μεγαλύτερο μέρος τών νομών τής χώρας, τόσο στον αστικό όσο και στον ημιαστικό και αγροτικό πληθυσμό.

Κατά τή χρονική περίοδο 1940 - 1951, άπό τους 52 νομούς τής χώρας, οί 27 παρουσίασαν αρνητική αύξηση και μάλιστα σε μερικούς άπό αυτούς ή μείωση έφτασε μέχρι τό 1/4. Συγκεκριμένα στο νομό Καστοριάς ή μείωση έφτασε στο 29 %, στο νομό Ευρυτανίας στο 24 %, στο νομό Φθιώτιδος 20 % και στους νομούς Γρεβενών και Θεσπρωτίας στο 22 % κτλ.

Οί νομοί πού παρουσιάζουν τή μεγαλύτερη αύξηση, άπό τό 1940 μέχρι τό 1951 είναι : οί Πρέβεζας, 'Αττικής, Άρτας Ηρακλείου και Πιερίας.

Σαν γενικό συμπέρασμα για τήν περίοδο 1940 - 1951, βγαίνει διτι, λόγω τοϋ πολέμου, έχουμε συστολή τοϋ πληθυσμού σε όλους, σχεδόν, τους νομούς και διτι σε ορισμένες επαρχιακές πόλεις παρατηρήθηκε αύξηση του πληθυσμού πέραν άπό 40 % (Ίωάννινα, Κατερίνη, Λάρισα, Κέρκυρα, Τρίκαλα, 'Αργίριο, Κόρινθο και Κοζάνη).

Κατά τήν περίοδο 1951 - 1961, μόνο 18 νομοί παρουσίασαν αρνητική αύξηση. Οί νομοί τής περιοχής Αιγαίου, Νησιών τοϋ Ίονιου, και Νότιας Πελοποννήσου παρουσιάζουν μείωση.

Αύξηση πληθυσμού κατά τήν περίοδο αυτή, παρατηρείται στους νομούς τής Κεντρικής και Δυτικής Ελλάδος, καθώς και στους νομούς τών πλούσιων πεδιάδων τής 'Ανατολικής Θεσσαλίας και τής νότιας και Δυτικής Μακεδονίας.

Κατά τή δεκαετία 1961 - 1971, άπό τους 52 νομούς τής χώρας, οί 46 νομοί παρουσιάζουν αρνητικό ρυθμό μέσης ετήσιας, μεταβολής ενώ κατά τήν οκταετία 1920 - 1928, μόνο σε δύο νομούς παρατηρήθηκε τό φαινόμενο αυτό. Σέ μερικούς νομούς ή μείωση ήταν τόσο μεγάλη, πού έδινε την εικόνα τής δημογραφικής κατάρρευσης.

Συγκεκριμένα, σέ 6 νομούς έχουμε ρυθμό μέσης ετήσιας μεταβολής άπό -2 % μέχρι -2,6 %, δηλαδή κάθε νομός έχασε τό 22 % τοϋ συνολικού του πληθυσμού. 'Αναλυτικότερα ό νομός Δράμας έχασε κατά τή δεκαετία 1961 - 1971, τό 25 % τοϋ πληθυσμού του, δ νομός Εύρυττανίας τό 26 %, δ νομός Θεσπρωτίας

το 22 %, ο νομός Κεφαλληνίας τό 21 %, ο νομός Φλωρίνης τό 22,4 %, ο νομός Σερρών τό 20 %, ο νομός Γρεβενών επίσης τό 20 %.

Σε άλλους 19 νομούς ο ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής βρίσκεται μεταξύ -1 % και -1,99 %, σε άλλους 19 νομούς έχουμε ρυθμό ετήσιας μεταβολής κάτω από -1 % και μόνο σε 8 νομούς έχουμε θετικό ρυθμό μέσης ετήσιας μεταβολής.

Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνουν την πληθυσμιακή αιμορραγία των περισσότερων νομών τής χώρας μας και αποτελούν κακά προμνήματα για τό μέλλον της.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
Ρυθμός μέσης ετήσιας μεταβολής (%) κατά νομούς (1920--1971).

Νομοί	Χρονικές περιόδου				
	1920-1928	1928-1940	1940-1951	1951-1961	1961-1971
Αιτωλίας & Ακαρνανίας	2,3	1	1	0,7	-0,3
Αργολίδας	1,4	1,4	0,6	0,5	-0,16
Αρκαδίας	1,19	0,2	-0,8	-1,2	-1,7
Αρτας	-0,09	1,98	1	1,36	-0,5
Αττικής	7,8	3,76	2,36	3,8	4,4
Αχαΐας	1,7	1,38	0,28	0,45	-0,03
Βοιωτίας	2,9	0,9	0,5	0,7	0,04
Δράμας	1,3	2,5	-1,54	0,04	-2,5
Δωδεκανήσου	-	-	-	0,13	-0,16
Εβρου	5,6	2	-0,8	1,2	-1,2
Γρεβενών	2,6	1,9	-2,15	0,9	-1,9
Εύβοίας	1,99	1,3	-0,09	0,09	-0,04
Ευρυτανίας	0,54	1,8	-2,4	0,01	-2,6
Ζακύνθου	1	0,14	0,7	-0,7	-1,5
Ηλείας	2,1	0,6	0,06	0,03	-1,26
Ημαθίας	5,2	3	0,8	1,87	0,31
Ηρακλείου	2	1,3	1,17	0,99=1	0,06
Θεσπρωτίας	0,27	0,05	-2,2	1	-2,19
Θεσσαλονίκης	5,2	1,3	0,8	1,8	3
Ιωαννίνων	1,2	1,5	-0,47	0,1	-1,3

Νομοί	Χρονικές περίοδοι				
	1920-1928	1928-1940	1940-1951	1951-1961	1961-1971
Καβάλας	5,6	1,4	-0,12	0,3	-1,36
Καρδίτσας	1,4	1,2	0,54	1	-1,23
Καστοριάς	0,56	1,7	-2,9	0,23	-0,37
Κέρκυρας	1,28	0,42	-0,5	-0,35	-0,87
Κεφαλληνίας	0,42	0,054	-1,66	-1,52	-2,1
Κιλκίς	8,8	3	0,9	1,5	-1,8
Κοζάνης	0,37	1,4	0,16	0,72	-1,12
Κορινθίας	2,6	1,97	0,15	-0,07	0,05
Κυκλάδων	0,75	-0,04	-0,21	-2	-1,36
Λακωνίας	0,74	-0,015	-0,83	-0,93	-1,92
Λάρισας	1	1,8	0,9	1,4	0,06
Λασιθίου	1,55	1,26	0,33	0,013	-1
Λέσβου	2,58	-0,13	-0,24	-0,94	-1,8
Λευκάδας	1	0,8	-0,17	-0,49	-1,5
Μαγνησίας	2,7	0,7	0,37	0,55	-0,14
Μεσσηνίας	1,9	1,53	-0,45	-0,7	-1,83
Ξάνθης	10,2	0,8	0,8	-0,03	-0,74
Πειραιώς	8,7	1,73	0,41	1,5	0,74
Πέλλης	1,45	3,14	-0,26	1,39	-0,54
Πιερίας	7,1	4,3	1,3	1,34	-0,61
Πρέβεζας	1,76	1,1	3,3	1	-0,95
Ρεθύμνης	0,98	0,66	-0,11	-0,31	-1,29
Ροδόπης	4,1	1,6	-0,07	0,33	-0,14
Σάμου	1,5	-0,16	-1,23	-1,29	-2
Σερρών	7,7	7,72	-0,4	1,14	-1,82
Τρικάλων	1,16	1,62	0,61	1,13	-0,72
Φθιώτιδας	1,4	1,1	0,07	0,8	-0,34
Φλώρινας	0,05	2,27	-1,92	-0,3	-2,24
Φωκίδας	0,53	0,36	-2	-0,7	-1,35
Χαλκιδικής	5,8	2,11	-0,61	-0,54	-0,75
Χανίων	0,95	1	0,03	0,36	-0,86
Χίου	2,46	0,02	-1,1	-0,7	-1,33

Στη νησιωτική Ελλάδα , ό πληθυσμός της Σάμου έχασε τό 20 %, της Λέσβου τό 18 % και της Χίου τό 13,3 %.

Περισσότερο δραματική είναι ή θέση του αγροτικού πληθυσμού, όπου κατά τή δεκαετία 1961 - 1971 παρατηρείται αύξηση μόνο σε 7 επαρχίες, ένω μείωση παρατηρείται σέ 140.

Η διαχρονική εξέλιξη του ρυθμού της μέσης ετήσιας μεταβολής κατά νομούς έχει ως ό Πίνακας 6 πού προέκυψε νέ βάση τα στοιχεία των απογραφών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
Θεωρητικός κληθυσμός της Ελλάδος, μέ βάση τη λογιστική καμπύλη (1928 - 1977).

Έτος	τι	Πραγματικός κληθυσμός στό μέσο τοῦ έτους	θεωρητικός κληθυσμός	Έτος	τι	Πραγματικός κληθυσμός στό μέσο τοῦ έτους	θεωρητικός κληθυσμός
1928	-2	6.210.323	6.288.790	1957	27	8.096.218	8.004.290
1929	-1	6.285.996	6.346.639	1958	28	8.173.129	8.063.837
1930	0	6.367.149	6.404.630	1959	29	8.258.162	8.123.340
1931	1	6.462.772	6.462.767	1960	30	8.327.405	8.182.783
1932	2	6.543.625	6.521.049	1961	31	8.398.050	8.242.165
1933	3	6.624.468	6.579.466	1962	32	8.448.233	8.301.480
1934	4	6.726.891	6.638.014	1963	33	8.479.625	8.360.715
1935	5	6.836.984	6.696.683	1964	34	8.510.429	8.419.873
1936	6	6.936.227	6.755.465	1965	35	8.550.333	8.478.937
1937	7	7.028.530	6.814.359	1966	36	8.613.851	8.537.904
1938	8	7.121.753	6.873.356	1967	37	8.716.441	8.596.769
1939	9	7.221.896	6.932.445	1968	38	8.748.765	8.655.517
1940	10	7.318.915	6.991.625	1969	39	8.772.764	8.714.148
				1970	40	8.792.806	8.772.663
1949	19	7.482.748	7.527.045	1971	41	8.831.036	8.831.039
1950	20	7.566.028	7.586.717	1972	42	8.888.628	8.889.278
1951	21	7.646.402	7.646.396	1973	43	8.929.086	8.947.380
1952	22	7.733.250	7.706.082	1974	44	8.962.023	9.005.324
1953	23	7.817.095	7.765.764	1975	45	9.046.542	9.063.113
1954	24	7.893.412	7.825.430	1976	46	9.167.190	9.120.733
1955	25	7.965.538	7.885.077	1977	47	9.268.478	9.178.194
1956	26	8.031.013	7.944.698				

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Σ. Παράγοντες επίδρωντες ανασταλτικός επί της αυξήσεως του πληθυσμού της Ελλάδος, Θέματα Συγχρόνου Τεχνολογίας, τεύχος 1, 'Αθήναι, 1971.
- ΒΑΛΑΩΡΑ Β. Τό δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος και ή επίδρασις των προσφύγων 'Αθήναι, 1939.
- ΒΑΛΑΩΡΑ Β. Τό δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος, Σπουδαί, τεύχος 2, 'Αθήναι, 1973.

- ΒΑΛΑΣΩΡΑ Β. Δυσμενείς αί δημογραφικοί μας προοπτικάί, Νέα Οικονομία 19 (1965), σελ. 971-977.
- ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ. Γιατί ερημώθηκαν τα χωριά μας, 'Αθήνα, 1974.
- ΔΕΡΜΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ Α. 'Η αλήθεια γύρω από το πληθυσμιακό μας πρόβλημα, Αθήνα, 1977.
- ΔΗΜΗΤΡΑ 'Ηλ. και άλλων. 'Εξελίξεις και προοπτικάί τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ελλάδος, 1920-1985, 'Αθήνα , 1973.
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.
- ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ Δ. Στοιχειώδης δημογραφία, 'Αθήνα, 1952.
- ΕΞΑΡΧΟΥ Ι. Τό πρόβλημα τῆς άραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς υπαίθρου, Το Βήμα 30-5-71.
- ΘΕΟΦΙΛΟΥΜ. Μερικάί όψεις τῆς Γεωγραφίας του πληθυσμοῦ τῆς Ελλάδος, 'Επιθεώρησις Κοινωνικών 'Ερευνών, τεῦχος 23, 'Αθήνα, 1974.
- ΚΑΡΑΔΗΜΑ Π. Δημογραφία, Πειραιάς, 1978.
- ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ.
Ο πληθυσμός τῆς 'Ελλάδος, 'Αθήνα, 1978.
- ΚΙΟΧΟΥ Π. Τό δημογραφικό πρόβλημα τῆς Ελλάδος, Τεχνολογία, τεῦχος 4-5, 'Αθήνα , 1975.
- ΛΑΜΨΙΔΗ Γ. 'Η ερήμωση τῆς υπαίθρου απλώνεται στή Κρήτη, Τό Βήμα 4-6-1974.
- ΛΟΥΚΑΤΟΥ Π. Τά ορεινά χωριά πεθαίνουν, Τό Βήμα, 25-3-73.
- ΠΟΛΥΖΟΥ Ν. Η προγραμματισμένη δημογραφική πολιτική, 'Η Καθημερινή 14-9-1976.
- ΣΙΑΜΠΟΥ Γ. Δημογραφικοί εξελίξεις έν Ελλάδι, 1950-1980, 'Αθήνα, 1969.
- ΣΙΑΜΠΟΥ Γ. Δημογραφική εξέλιξις τῆς νεωτέρας Ελλάδος, 'Αθήνα, 1973.
- ΣΙΑΜΠΟΥ Γ. Δημογραφία, 'Αθήνα, 1978.
- ΤΣΑΟΥΣΗ Δ. Μορφολογία τῆς νεοελληνικής κοινωνίας, Αθήνα, 1971.
- ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗ Μ. Γεωγραφική, Διοικητική καί πληθυσμιακή εξέλιξις τῆς Ελλάδος, 1821-1971, τόμος I, Π, ΙΙΙ, IV, 'Αθήνα, 1973, 1974, 1975, 1976.